

הלכת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע "זארא" (ובו ד' עניינים בביאור הפרשה ופרק "נחשבה")

"מתוך ההפיכה" (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק נ"א "שונא מסוכן מאד"

נגלית אליהם ב"קל שקיי" ולא אמרו מה שמך ואתה אמרת מה שמו מה אומר אליהם".

נראה מדברי רש"י הנ"ל שהקב"ה מציין את גודל מדרגת האבות כלפי משה רבינו. וצ"ע מדברי האוה"ח הק' (ריש פר' וזאת הברכה) שמבאר את מהות מעלת "איש האלוקים" שכותבת התורה על משה רבינו מה שלא כתבה על שום נברא ומה פירוש המושג הזה? הרי אי אפשר לומר על בשר ודם בחינה ששייכת רק בקב"ה לבדו? גם צריכים להבין למה נקטה בתואר 'אלוקים' מידת הדין ולא כתבו שם אחר שאינו מתאר את מידת הדין? וביאר האוה"ח הק' בזה על פי הנאמר בגמ' ערכין (דף י"ז ע"א) "אם יבוא הקב"ה לישב בדין עם אברהם יצחק ויעקב אינם יכולים לעמוד בפניו" דאפילו צדיקים גמורים כאבות הקדושים עם כל מה שפועלים בעולם הזה לא יעמוד להם הדבר לזכות במשפט רק עם מידת הרחמים, וכבר אמר דוד המלך עליו השלום "ואל תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי".

פירוש, כל צדיק שנקרא "חי" אף הוא לא יצדק בדין אם חלילה וחס תדקדק עמו בדין. וכן מצינו במדרש (בראשית רבה) כשברא הקב"ה את העולם ראה שאין העולם מתקיים במידת הדין שיתף מידת הרחמים עמה. ועל זה אמר דוד המלך ע"ה כל חי לא יצדק בדין לחוד, אפילו האבות הקדושים אינם יכולים לעמוד חלילה וחס בדין אם הקב"ה יושב עמם במידת הדין לבדה, אלא רק בשיתוף מידת הרחמים.

אבל שונה מהם משה רבינו עליו השלום עליו כותבת התורה את התואר איש אלוקים (בשעת הברכות לכלל ישראל בטרם הסתלקותו). כי צדיק זה נתעצם ופעל טוב אפילו בערך בחינת הדין הרמוז בשם אלוקים, וע"ז אמור כאן איש האלוקים שאף אם יבוא ה' לעמוד עמו למשפט בדין יוכל, כי הפליא לעשות הישר והטוב, ועו"ש היטב בדבריו.

ותמה עפ"י ב"טיפה מן הים" אם אכן כן שמשה רבינו הוא גדול אף מן האבות, למה אומר רש"י (בשם המדרש) כי הרבה יש להשייך להצטער על אבדן האבות שהינם בבחינת 'אבדן ולא משתכחין' כי הם האמינו לקב"ה ולא שאלו על ההבטחות שלא קוימו, כפי שרש"י מציין בהמשך (בד"ה וגם הקימות) "כשביקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קרקע

א) באיזו בחינה נבדלו האבות ממה רבינו שהיה איש האלוקים?

איתא בפרשה (פר' ו' פס' ג') "זארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בקל ש-ד-י ושמי ה' לא נודעת להם". ובפרש"י: זארא אל האבות.

רבים עמדו ותמהו בדברי רש"י ז"ל, מה בא לציין בזה וכי איני יודע שהכוונה אל האבות, והלא פירש להדיא אל אברהם יצחק ויעקב? יעוין ברא"מ ובשפת"ח כל אחד כדרכו, מה שכתבו בפירוש העניין.

מתוך דבריהם משמע שרש"י עומד (כביכול) בתמיה שבהזכרת אברהם יצחק ויעקב לחוד, שהרי עיקר ההבטחה כוחה מאבות לבנים ואלמלי נחשבו אברהם יצחק ויעקב "אבות האומה" לא היו להבטחות הללו כלפי בניהם כל משמעות, ע"ז אומר רש"י אל האבות שבאמת אברהם יצחק ויעקב הם 'אבות האומה' ואנו נחשבים 'בנים' לפיכך יש מקום לכל ההבטחות שהקב"ה אמר להם ונשבע בשמו שיעמדו לעם ישראל בכל עניין, אפילו אם עם ישראל חלילה וחס אינו ראוי מהבחינה שלו כעת לגאולה, על כן מובטח שיוציאם מארץ מצרים, ואל למשה רבינו לפקפק בכך שהקב"ה יוציא כעת את עם ישראל, אף אם כרגע הקץ מכוסה מעיניו. (קצרתי בזה והרבה אורך בעניין, שכן מפלפלים הם מאד בהתאמת הפשט ואי אפשר לעמוד על זה כעת בדקדוק רב)

ראיתי בספר "טיפה מן הים" (לגאון הנפלא רבי מיכל זילבר שליט"א) שהוסיף בעניין פשט חדש, הוא פותח בתמיה, למה לא השלים רש"י שהאבות הם אברהם יצחק ויעקב (לא הבנתי כלל את קושייתו, שהרי הפסוק כבר כתב זאת ומה יש לרש"י לכתוב מה שבלאו הכי מפורש? אדרבה כל המפרשים תמהים על רש"י שלא היה לו רק לפרש את יתר העניין בלי להביא אל מי נגלה הקב"ה בשמו כשהכל כתוב מפורש, מה טעם להקשות שהיה לו להוסיף את שמותיהם כשזה מוזכר מפורש בפסוק והקושיא רק לצורך התיורף).

והביא לבאר זאת בהקדם קושיה אחרת שיש לעורר בפרשה מדברי רש"י בהמשך (ממדרש רבה) שאמר למשה רבינו "אמר לו הקב"ה, חבל על דאבדן ולא משתכחין יש לי להתאוון על מיתת האבות, הרבה פעמים

התכנית ברור שפרעה לא ישמע ויכבד לבו וזה יתורגם בשטח כהכבדה ולא כהקלה, יש לי אמנם אילו מחשבות אבל איני שלם עמם עד עתה, אשמח לשמוע דעת ת"ח בעניין).

וב'טיפה מן הים" כתב ליישב הדברים על ידי שמעורר עוד תמיהה נוספת, כידוע בתפילה אנו מזכירים ג' פעמים ביום רק את האבות בלבד, למה אין מזכירים את משה רבינו והרי משה רבינו נתעלה לאין ערוך יותר מהאבות (כפי שנתבאר), למה זכו האבות שרק אותם יזכרו ג' תפילות בכל יום ויום ואילו משה רבינו מוסר התורה ומנהיג כלל ישראל ברחמים שמסר עצמו על הכלל כמה וכמה פעמים עד שאמר להקב"ה "מחני נא מספרך אשר כתבת" את כל המדרגות הגדולות שלו היה מוכן לתת עבור כלל ישראל, והקב"ה רוצה לבנות את כל כלל ישראל דרכו ומשה רבינו מסרב, היכן מצינו רועה ישראל מסור בדרגה זו ועם כל זאת אינו זוכה להיכלל בתפילה, אתמהה!?

איתא בפסיקתא רבתי (פיסקה מ"ז) "אמר רבי חנינא בר פפא, אילו לא קרא (איוב) תגר, כשם שאומרים עכשו בתפילה אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב כך היו אומרים ואלוקי איוב, שעצה נטל הקב"ה לעיני קדושן של מעלה אמר להן, איוב עבדי זה, ארבעה מידות גדולים יש בו, איש תם וישר ירא אלוקים וסר מרע, יגיעו אותו כל אלו היסורים, אם עומד בהם ולא קורא תגר, מייחל אני שמו עליו, כשם שייחלתי אל האבות". מבואר בפסיקתא זו שלפיכך זכו האבות שקרא הקב"ה את שמו עליהם, בכך שלא הרהרו אחר מידותיו של הקב"ה (אף שמצינו בגמ' בסנהדרין דף ק"ז ע"א ביקש דוד שיאמרו אלוקי דוד והתם איכא עניין אחר למה זכו האבות, אמר לו הקב"ה הם עמדו בכל הניסיונות ואילו אתה דוד לא עמדת בניסיון, ביקש דוד לעמוד בניסיון והקב"ה זימן לו ניסיון עריות ואם היה עומד בו היה מייחד את שמו עליו וכיון שלא עמד בניסיון לא ייחד שמו עליו הרי מידה אחרת נאמרה בזה? אין זו סתירה, דגם כאן הקב"ה העמיד לאיוב ניסיון ולא עמד בו, ולכל אחד הקב"ה מעמיד ניסיון שונה, ומשה רבינו צ"ל עמד בכל הניסיונות האחרים, אבל בניסיון זה לא עמד ואילו האבות בכל הניסיונות שהעמיד הקב"ה בפניהם עמדו, לפיכך זכו לזה ולא משה רבינו ע"ה). לפי"ז מעלת האבות מצוינת במידה זו, שלא הרהרו אחרי מידותיו של הקב"ה.

לפי זה רוצה הגר"מ זילבר שליט"א ליישב: ישן שתי בחינות, בחינה כללית ובחינה פרטית, האבות הקדושים היו מצוינים בבחינה הכללית בבחינת מנחילים לכלל, לפיכך נחשבו לאבות האומה משום שהעמידו את המעלה של האומה הישראלית, המיוחד שבו היא ההנהגה לדעת שכל מה שהקב"ה עושה הוא טוב ממש, כפי שאמר ר' עקיבא ע"ה "כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות דף ס' ע"ב). להבין שהקב"ה מכוון רק לטוב ואין הרעה יוצאת מאת הקב"ה אלא מאתנו, גם מהרע יפעל הטוב וזה התיקון, ממילא כך צריך להיות

(קבר) עד שקנאה בדמים מרובים, וכן ביצחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר. וביעקב מצינו ויקן את חלקת השדה לנטוע אהלו ולא הרהרו אחרי מידות, ואתה אמרת למה הרעותה". הרי לנו שדרגת האבות גדולה משל משה רבינו.

(לעני"ד אין זו כאן סתירה לדבריו, דאפשר דבשעה זו לא הגיע לדרגת משה איש האלוקים שיכול לעמוד בדין, רק לאחר ארבעים שנה שעלה מעלה אחרי מעלה וזיכך את עצמו זיכוך לאחר זיכוך זכה לתואר הנשגב "איש אלוקים" תדע שלא מצינו עד לפרשת וזאת הברכה שהתורה תציין את משה רבינו בתואר הזה, הרי לך שרק סמוך להסתלקותו הגיע לדרגה גבוהה זו עד שיכול היה לעמוד בדין. אבל בעת שהתלונן האבות היו בדרגה גבוהה טפי שכן לא הרהרו כלל על מידות השי"ת ואילו משה רבינו עורר בהן תמיהה.

ואגב דאיתנא להכא, אעורר תמיהה שקשה לי עידן ועידנים. היאך בא משה רבינו בכלל בטענות כלפי הקב"ה "למה הרעותה לעם הזה והצל לא הצלת את עמך" והרי הקב"ה כבר הודיעו בתחילת השליחות (פ' ג' פס' י"ט כ') "ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך ולא ביד חזקה ושלחתי את ידי והכיתי את מצרים בכל נפלאותי אשר אעשה בקרבן ואחרי כן ישלח אתכם".

וגם כשכבר נשלח אומר לו הקב"ה (פ' ד' פס' כ"א כ"ג) "ויאמר ה' אל משה בלכתך לשוב מצרימה ראה כל המופתים אשר שמתי בידך ועשיתם לפני פרעה ואני אחזק את לבו ולא ישלח את העם ואמרת אל פרעה כה אמר ה' גוי ואומר אליך שלח את בני ועבדני ותמאן לשלחו הנה אנוכי הורג את בנך בכורך" ויעיון שם ברש"י שמתרה בו במכה בכורות שהיא האחרונה ובה מתרה אותו תחילה, לא כמידת בשר ודם שמעלים את דבריו שלא יחפש הנידון להימלט על נפשו, אבל הקב"ה "הן קל ישגיב בכוחו לפיכך מי כמוהו מורה" שכיון שכוחו נשגב יכול הוא להתרות במכה הקשה ביותר לפני הכל ואינו חושש שימלט ממנו.

הרי לנו שמושה רבינו מקבל מהקב"ה את כל המהלך מראש איך יתרחש הכל בפועל ומבין היטב שהקב"ה יקשה את לבו של פרעה כדי שיקבל את כל המכות כפי שאמר לאברהם אבינו עוד בברית בין הבתרים "וגם את הגוי דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" הכל מסודר לפי התכנית והקב"ה "לא איש וינחם" אין הקב"ה אומר דבר ומתחרט, למה אי"כ חושב משה רבינו שכבר בשליחות הראשונה פרעה יתכופף ויאות לשלח את ישראל והרי הקב"ה מבטיחו נאמנה שלא כך יהיה, פרעה יקשה עצמו בחמשת המכות הראשונות והקב"ה יקשה את לבו בחמש המכות האחרונות כדי שילקחו בכל המכות, אין שינוי בתכנית, להיפך צריך להיות, אם פרעה יהיה נשמע למשה רבינו כבר בהתחלה פלא גדול יהיה בעיני משה שדבר הקב"ה לא נתקיים כפי שנאמר, אבל עכשו שהכל הולך לפי

נמצא שאת מעלת בנים מקבלים רק אם אנו נוהגים כבנים קטנים שלא מהרהרים אחרי הקב"ה שנטל את נשמת המת ואין אנו כגויים שמבכים את אובדן המת בעשיית קרחה ובגדידה בסכינים מרוב צער, אלא אנו מקבלים באהבה את גזרתו של הקב"ה שהוא עושה טוב ונוהגים כפי שילד קטן סומך לחלוטין על אביו אף אם הוא רואה דברים שאינם נתפסים בשכלו הקט, כי ברור לו שהאבא עושה עבורו רק טוב. כך גם אנו צריכים להסיק שהקב"ה עושה הכל לטובה ואפילו כשהוא מייסר אותנו וממרק את חטאנו.

לפיכך כפי שאנו בנים בעניין זה, כך האבות שהנחילו את ההשגה הנכונה הזו לבנים שלא להרהר אחרי מידותיו של הקב"ה זכאים לתואר אבות. לכך לא זכה משה רבינו להגיע לתואר הזה. ברם כל זה יבאר למה לא זכה משה רבינו לתואר אב, אבל אינו מבאר למה לא זכה שהקב"ה ייחד את שמו עליו כפי שדוד רצה והרי דוד ביקש שהקב"ה ייחד את שמו עליו ולא ביקש שהקב"ה יחשיבו אב לעם ישראל, כי זוהי בחינה אחרת, על פי המבואר כאן. ויש אי"כ שני עניינים, עניין אחד במה זוכים להיות אב לאומה, עניין נוסף קיים במה זוכים שהקב"ה מייחד את שמו על האדם שיהיה "רגל לשכינה" ובוהו זכו רק האבות.

והנה דוד רצה להיות רגל רביעית למרכבה כאבות ולזה נדרש לעמוד בניסיון שהקב"ה העמידו בזה, ואם היה עומד היה נעשה רגל רביעית למרכבה. וכאן עומד הגר"מ זילבר שליט"א בשתי שאלות, למה משה רבינו לא זכה להיות אב לאומה כאבות הקדושים, אף שהיה איש אלוקים. ושאלה שניה, למה לא אומרים אלוקי משה כפי שהקב"ה ייחד את שמו על האבות. בדבריו יש מענה רק על השאלה למה לא זכה להיות אב לאומה, כיון שלא עמד בעניין שציין את האבות בבחינה שהם לא הרהרו על מידות הקב"ה, אבל למה באמת הקב"ה לא ייחד את שמו על משה רבינו והרי גם לזה צריכים תנאי לעמוד בניסיון, האם היה זה ניסיון שהקב"ה העמידו ובניסיון זה לא עמד, מהיכן הוא ההכרח? וצ"ב.

ואולי נראה לומר דמזה שהמדרש מציין שהרבה יש להתאונן על אבידת האבות משמע שלקב"ה יש טענה על משה למה הרהר אחר מידותיו, הרי שהייתה כאן כעין העמדה בניסיון שלא בידיעתו כפי שהקב"ה ניסה את האבות שלא בידיעתם, מלבד דוד ע"ה שהקב"ה הודיע לו מראש שמעמידו בניסיון וגם באיזה ניסיון, אבל האבות עמדו בכל הניסיונות שהועמדו בהם, לפיכך זכו שהקב"ה ייחד את שמו עליהם, ודו"ק.

ב) השוני בין הנבואה שמקבל משה רבינו לשליחות של אהרן לפרעה

איתא בפרשה (פ' ו' פס' כ"ט ל') "וידבר ה' אל משה לאמר אני ה' דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אני דובר אליך ויאמר משה לפני ה' הן אני ערל שפתים

ואי אפשר בדרך אחרת, לפיכך אי אפשר להרהר אחרי מידותיו של הקב"ה ובוהו היו מצוינים האבות הקדושים. אבל משה רבינו היה מיוחד במעלה הפרטית, שהוא כיחיד יכול היה לעמוד במשפט אפילו כשהקב"ה דן אותו במידת הדין, לפיכך נקרא איש האלוקים שיכול לעמוד גם כשהקב"ה דן אותו במידת הדין, מה שאין כל בריה אחרת יכולה לזכות, ואין כל סתירה בין הבחינות הללו.

ורש"י בא לבאר כאן, שהקב"ה אומר למשה רבינו, חבל על האבות שהיו ולא נמצאת עוד המעלה המיוחדת שציינה אותם שמעולם לא הרהרו אחרי מידותיו של הקב"ה שכביכול הרע להם בעת שכל אחד מהם צריך היה להוציא ממון. אברהם בחיפוש חלקה עבור שרה, יצחק עם הבארות שגזלו לו עבדי אבימלך ויעקב שצריך לקנות חלקת שדה מאנשי שכס במאה קשיטה, אף שהובטחה להם הארץ כי עדיין לא שלם עוון האמורי ואין מקום למימוש ההבטחה עד שדור רביעי ישוב הנח וכעת הם בבחינת גר ולא תושב.

(אף שיש לתמוה, על מה ולמה היה להם להתאונן אם עוד לא הגיע זמן פירעון המתנה והלא זוהי מתנה לאחר זמן? אפשר לומר בדוחק שהיה להם מקום לחשוב שלהם עצמם יתן הקב"ה על חשבון העתיד, ולכלל יינתן רק כשיושלם עון האמורי, אבל הם לא חשבו כן וקיבלו בהשלמה שגם להם לא מגיע כלום למרות שעבדו את הבורא בשלימות ואין פלגין בזה כלל, והשבח שבא הכתוב לציין את האבות שקיבלו את הכל באהבה בלי שום חשבונות, ודו"ק).

כך גם למשה רבינו היה אסור להרהר אחרי מידותיו של הקב"ה, למה הוא מעניש את כלל ישראל יותר מכל אומה ולשון, אף שזה בא מתוך דאגת הכלל, שהרי ודאי כל סיבת הזעקה של משה רבינו הייתה בשל היותו רועה נאמן של כלל ישראל שדואג לצאן מרעיתו שמצוי בסכנה ומוסר עצמו בשבילם ואין הוא זועק את זעקתו הפרטית, אע"פ כן טענת הבורא אליו, שאל לו להרהר על מידות הקב"ה שכביכול הרע לישראל, כי הכל מדוקדק בחשבון עד לפרט האחרון, לפיכך מתאונן הקב"ה כי במידה הפרטית הזו לא עמד משה בניסיון.

(הוסיף הגר"מ זילבר שליט"א בהערת ביאור למה האבות זכו לתואר אבות בשל זה שלא הרהרו אחרי מידות הקב"ה ולכאורה הקשר טעון ביאור?)

ויובן על פי דברי האבן עזרא ז"ל (דברים פ' י"ד פס' א) "בנים אתם לה' אלוקיכם ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת" וצ"ב למה הוצרך הפסוק להקדים שבנים אנו למקום לפיכך לא נשים קרחה למת, מה השייכות בין זה לזה? על זה כותב הוא "אחר שתדעו שאתם בנים לשם והוא אוהב אתכם יותר מהאב לבן, אל תגודדו על כל מה שיעשה, כי כל אשר יעשה לטוב הוא, ואם לא תבינהו, כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם רק יסמכו עליו על כן תעשו גם אתם" עכ"ל.

היה מסדר את דבריו לא בבית פרעה אלא רק בינו לבין אחיו באמת לא היה מקום לקושיא, ברם נראה שגם כשאהרן צריך לומר את הנבואה לפרעה הציווי הוא שמשה ימסור לאהרן זאת בפני פרעה ולפיכך תמה מרן הגר"ש ז"ע דמה תיקון, שהרי גם בזה יש למשה חשש כבד לדבר בעילגות בנוכחות פרעה מלך מצרים).

ומבאר הגר"ש ז"ע (והוא מדגיש שזה מהלך מחודש למדי) כך הייתה השליחות, הקב"ה אומר למשה שיקשה את לב פרעה ולא ירצה לשלח את העם לגמרי, על כן הערימו כשבאו אל פרעה לומר לו את השליחות לא אמרו לו שהקב"ה ביקש אותו שיוציא את כל ישראל לגמרי, אלא אמרו שישלח את בני ישראל למשך שלושה ימים וישבו חזרה לארץ ישראל.

אלא שלכאורה זה תמוה מאד, הרי ברור שמשה רבינו לא יכבוש את הנבואה אם ציווי הקב"ה הוא שיאמרו לפרעה לשלח את בני ישראל לגמרי (ועוד שהרי שליח שמשנה ממה שהמשלח אומר לו בטלה שליחותו לגמרי)

אלא ודאי צריכים לומר שגם דעת הקב"ה הסכימה לזה שלא יאמרו לפרעה שצריך הוא לשלוח את בני ישראל לגמרי, כי בדאי בקשה כזו לא תתקבל על דעתו, אבל בקשה פושרת לשלח את בני ישראל רק למשך ג' ימים מתקבלת יותר על הלב ויש סיכוי לבקשה כזו שתתקבל על דעתו. ברם גם זה תמוה מאד, אם הקב"ה אכן מבקש שיאמרו שליחות חצויה, למה הוא אומר למשה רבינו שיאמר לפרעה לשלח את בני ישראל לחלוטין ובפועל יעלים את דבריו?

לכן צריכים לומר ששתי שליחויות נעשו כאן, שליחות אחת הוטלה על משה ובאמת לו היה ציווי לומר את דבר השליחות לגמרי, בלי לחסר אף פרט אלא שיאמר זאת רק בלשון הקודש ובאמת פרעה לא יבין דבר ממה שאמר (כידוע פרעה לא דיבר לשון הקודש כפי שמוכח בפרשת ויחי) אבל אהרן יתרגם את דבריו בפני פרעה והייתה לו בעצם שליחות אחרת להעלים חלק מהדברים ולהטעימם בפני פרעה בצורה מרוככת ולכן יוכל לומר לו רק שהקב"ה ביקש שישלח את בני ישראל למדבר למשך ג' ימים ותו לא, ובזה נחשב משה רבינו איש האלוקים כיון שמסר את השליחות המלאה של ה' בלי לשנות פרט, ואהרן נחשב כמתורגמן ותו לא.

וכיון שמשה מדבר בלשון הקודש שאינה מובנת לפרעה, לא יודע פרעה לפרש את חוסר המובנות האם באה בשל לעגי שפה או שלא הבין את השפה. בכך היה מענה לטענת משה רבינו, כי בפעם הראשונה פנה לפרעה בשפה המצרית שהייתה ידועה לו עוד מבית פרעה ובשפה זו שמובנת שם ניכרת עילגות השפה כי פרעה יודע את השפה ויודע איך מדברים אותה וכשרואה שמשה מתקשה בדיבור יודע הוא שהוא עילג ובו ברגע כבר אין לו רצון לשמוע אותו, לפיכך תלה משה רבינו את הסירוב בפעם הראשונה בכך שאינו יכול להעביר את השליחות כי הוא עילג, אבל כשידבר בלשון הקודש

ואיך ישמע אלי פרעה. וכתוב לאחר מכן (פ' ז' פס' א') **"ויאמר ה' אל משה ראה נתתיך אלוהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך אתה תדבר את כל אשר אצווק ואהרן אחיך ידבר אל פרעה ושילח את בני ישראל מארצו"**.

(במאמר המוסגר: כפי הנראה בעניין יש כאן חזרה של הפסוקים ויעויין ברש"י בביאור העניין, מכל מקום יש שוני מסוים בהם לעיל (פ' ו' פס' י') כתוב **"וידבר ה' אל משה לאמור בוא דבר אל פרעה מלך מצרים וישלח את בני ישראל מארצו"** לא נאמר את כל אשר אני דובר אליך, אלא וישלח את בני ישראל מארצו אבל כאן שינה הכתוב לומר את כל אשר אני דובר אליך" אמנם כוונת הפסוק היא פשוטה שיאמר את כל השליחות הקודמת לשלח את בני ישראל.

אלא דמכל מקום צריך ביאור למה הדגישה בדווקא את כל אשר אני דובר אליך דנראה דבאה לרמוז למשה שלא ישמיט משליחותו כלום, והוא תמוה מאד וכי נחשד משה רבינו להשמיט מדברו והלא בכה"ג הוי כובש נבואתו ח"ו ולמה הוצרך להדגיש לו בלשון זו וכן מודגש הוא שוב אחרי כן (פ' ו' פס' ב') **"אתה תדבר את כל אשר אצווק ואהרן אחיך ידבר אל פרעה ושלח את בני ישראל מארצו"** שוב מדגיש הפסוק אל משה שהוא חייב לומר את כל מה שהקב"ה ציווה אותו וצ"ב, אמנם לפי מה שנכתוב לקמן ע"פ ה"דברי שאול" יתיישבו הדברים היטב ודו"ק)

הרבה יש לתמוה בביאור פסוקים אלו, משה רבינו מקשה להקב"ה על הציווי שמקבל עתה לבוא אל פרעה ולומר לו את דבר ה', בטענה שהוא ערל שפתיים ואינו יכול לומר את הנבואה שלו לפרעה והוא נושא ק"ו (אחד מ"י שבתורה) אם עם ישראל שאליהם נוגעת הנבואה וכדאית היא להם לא שמעו את דבר שליחותו [ותולה את הפגם בו כי הוא ערל שפתיים ועל כן העם אינו מבין אותו ולכן לא מתנחם בנבואתו] לא כ"ש שפרעה שהנבואה אינה נוחה לו כל עיקר ודאי לא ירצה לשמוע אותו. אי"כ מה משיב לו הקב"ה כעת, שילך וישבו לפרעה ויאמר לו את הנבואה וממנה לו את אהרן כמתורגמן (כפי שמבואר ברש"י זהו למעשה המענה לטענת משה רבינו שממנה לו את אהרן כמתורגמן) ברם עדיין הדבר אינו מובן כלום, מה המענה לטענה של משה רבינו והלא אם אהרן אינו מקבל נבואה ישירות מהקב"ה ומעביר אותה לפרעה אלא משה רבינו הנביא ועליו לומר לאהרן את כל השליחות והוא הרי ערל שפתיים שקשה לו הדיבור אי"כ מה הפתרון בזה?

(לא זכיתי להבין את הקושיא של הדי"ש מקוצר דעת המשיג, דודאי חלוק נוסח הדיבור שמדברים לפני המלך מאשר לדבר לפני אחיו, וודאי שלפני מלך קשה הדיבור גם למי שרהוט לא כ"ש לכבד פה, אבל אהרן כאח יבין על נכון כל מה שידבר אפילו אם ידבר בעילגות לשון והוא ידע להעביר את הנבואה לפני פרעה בצחות הלשון? ואולי בדוחק ניתן לומר, אה"נ אם משה

שה' אמר לו רק שפרעה לא הבין דבר ורק דרך הסבר אהרן הבין את מה שאהרן הסביר לו. (ולפי"ז כל קושי העילגות של משה היא רק בשפה המצרית ולא בלשון הקודש, שהרי אהרן הבין כל מה שאמר לו משה)

(אמר המעתיק: הקושי הגדול שיש לי בזה, שבהגדה הראשונה עוד בטרם אהרן הפך להיות מתורגמן ושניהם דיברו אל פרעה כפי שנאמר בפרשה דלעיל (פ' ה' פס' ג') "ויאמרו אלוקי העברים נקרא עלינו נלכה נא דרך שלושת ימים במדבר ונזבחה לה' אלוקינו פן יפגענו בדבר או בחרב". באותה הגדה דיבר משה יחד עם אהרן בשפה המצרית, שהרי אהרן עדיין לא היה מתורגמן למשה וע"כ שמשה דיבר בשפה המצרית ולפיכך תלה את אי הבנת פרעה בזה שהוא כבד פה וכבד לשון, ובהגדה ההיא אמר משה עצמו דרך ג' ימים משמע אבל אחרי כן ישובו למצרים, היאך משה אמר את ההגדה ההיא אם הקב"ה אמר לו לומר להוציאם על צבאותם כלומר אנשים נשים וטף לחלוטין, האם אין בזה שינוי ממה שאמר הקב"ה? ואם נאמר שגם הקב"ה אמר לו לומר כן, הדרא קושיא לדוכתא, שהרי הקב"ה אמר לו בתחילה את הכל ולמה כאן הוא אומר לו לשנות? וצ"ע לע"ע).

(מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א)

ג) ביאור דברי הגר"א על מנין שנות שעבוד מצרים

וּאֲרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּקֵל שְׁדֵי-
וְשְׁמֵי הוֹי"ה לֹא נֹדַעְתִּי לָהֶם (ו, ג)

כתב הגר"א באדרת אליהו: "ושמי ה' לא נודעתי להם. היינו לא נכרתי לעשות להם ניסים נגלים משם הו"ה הנסתר, כי הניסים שעשיתי להם היו ניסים נסתרים". עכ"ל. דהיינו שעם האבות התנהג הקב"ה בניסים נסתרים, אך יציאת מצרים היתה בבחינת שם הו"ה שהוא ניסים גלויים.

ובליקוטים מהגר"א שבסוף ספר יהל אור כתב:

"השיעבוד היה קי"ז שנה כי שממית בידיים כו', והוא נגד ב' השמות ק-ל אלקים, ותחלה כמנין ק-ל בחד היה בפה רך, וכמנין אלקים משנולדה מרים היה בפרך, ואח"כ בבא עת הגאולה נתגלה שם הו"ה, וז"ש הלא מעתה קראת לי אבי שהוא שם הו"ה בת"ת, אלו"ף נעורי ממצרים, אלו"ף הן ב' שמות הנ"ל, והן שעושין הכלי ואין אשה כורתת ברית כו'".

ונבוא לבאר דבריו בס"ד:

מה שכתב השיעבוד היה קי"ז שנה, ביאור דבריו הוא, שלוי היה במצרים צ"ב שנה כמ"ש בפדר"א

שבלאו הכי אינה מובנית לפרעה כבר לא יוכל לסרב בשל עילגות שהרי אינו מבין כלל את השפה ולכן יקשיב לדברי המתורגמן אהרן.

וזוהי כוונת הפסוק "ראה נתתיך לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך אתה תדבר את כל אשר אצווך". כלומר, אתה תאמר לפרעה את כל השליחות כפי שנאמרה לך מפי השי"ת ובוזה אתה בבחינת אלוקים, שכפי שהוא אמר לך את הנבואה בשלימות כך אתה מעביר אותה אל פרעה בשלימות, אתה תאמר אותה באותה שפה כפי שנאמרה לך היינו בלשון הקודש ואילו אהרן אחיך יהיה נביאך וכפי שפירש באונקלוס דהיינו מתורגמן שמתרגם לפרעה בשפה המובנת לו וגם ישמש בבחינת נביא שאומר את המכוון שאינו אומר בדיוק כפי שמעביר לו הקב"ה, שהרי הוא מדבר אליו במשל ובחידה ואילו הנביא מעביר את תוכן הדברים לעם.

אבל משה מדבר אל פרעה עם בחינת אלוקים כלומר השכינה מדברת מתוך גרונו, לפיכך הוא מעביר אליו את הדברים כאילו ה' יתברך עצמו כעת אומר את הדברים לפרעה. וזו הייתה הבחינה המבדלת בין משה רבינו אדון הנביאים ליתר הנביאים הוא היה מתנבא ב"כה אמר ה'" כפי שהקב"ה מדבר, לפי שהשכינה מדברת מתוך גרונו ואומר את הכל בשלימות, אבל אהרן מדבר לפרעה בבחינת יתר הנביאים רק את המכוון, כלומר רק מה שפרעה יכול כרגע לקלוט. וזה מה שמדגיש הפסוק אתה תהיה אלוהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך שיתנבא כלשון נביא.

ולפי זה מובן, למה פעם כתוב "הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל ממצרים על צבאותם הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל הוא משה ואהרן". והוא תמוה מאד, קודם יקשה שינוי הלשון פעם מקדימים את אהרן למשה ופעם מקדימים את משה לאהרן (וברשי"י פירש בדרך הפשט) עוד יקשה אריכות הלשון מפני מה?

אלא שהפסוק בא לבאר שלא נתמה על לשון הכתובים שנראה כאילו משה ואהרן כבשו את נבואתם, שלא אמרו כפי שהקב"ה ציווה להם לומר לפרעה, להוציא את בני ישראל על צבאותם, כלומר על כל חייליהם, כפי שכתוב בתרגום, ואילו הם לא אמרו רק שפרעה ישלח את בני ישראל לשלושה ימים ואחרי כן ישובו למצרים, לזה מאריך הפסוק לומר שאין כל סתירה, כי באמת משה רבינו אמר את הכל כפי שהקב"ה אמר לו, אבל אהרן בפועל לא הודיע רק מה שפרעה יכול כרגע לשמוע, לפיכך הקדים בהתחלה את אהרן למשה ואחרי כן את משה לאהרן, להורות שלא נחשוב שכאילו אהרן לא ידע את התכנית המקורית שה' ציווה להוציא את בני ישראל לגמרי, לזה הקדים את אהרן למשה, לומר שאהרן ידע את כל מה שה' אמר למשה (בדרך הנבואה) אבל בהגדה לפרעה בפועל, הקדים את משה לאהרן, לומר שמשה אמר לפרעה את הכל כפי

התחיל וימררו את חייהם", ולכן נראה שיש ט"ס בדבריו, וצ"ל "ואין העינוי פחות מפ"ו שנים", וכנראה בסדר עולם שלפניו היה כתוב פ"ז והוא הגיה פ"ו.

ומה שכתב **כי שממית בידיים כו' והוא נגד ב' השמות ק-ל אלקים**, כוונתו לכתוב בספר משלי (ל, כח) "שְׁמֵמִית בְּיָדַיִם תִּתְפָּשׂ" וביאר ששממית היא הסט"א ויש לה אחיזה בידיים (ובמקום אחר ביאר רבינו שאברהם ויצחק הם כנגד יד ימין ויד שמאל ויצאו מהם יצחק וישמעאל, אך יעקב כנגד הגוף והיתה מטתו שלימה), והידיים הם כנגד השמות ק-ל אלקים, יד ימין מידת החסד כנגד שם ק-ל (כמ"ש חסד ק-ל כל היום), ויד שמאל מידת הדין כנגד שם אלקים, ולכן שעבוד מצרים היה קי"ז שנה כמנין הגימטריא של ק-ל אלקים.

ומה שכתב **ותחלה כמנין ק-ל בחסד היה בפה רך, וכמנין אלקים משנולדה מרים היה בפרך**, הוא על פי מה שאמרו בסוטה ל"א (ע"ב וע"ב): "ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך רבי אלעזר אמר בפה רך (פירש"י) "משכום בדברים ובשכר עד שהרגילום לעבודה", רבי שמואל בר נחמני אמר בפריכה... את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים, ולמ"ד נמי התם בפה רך הכא ודאי בפריכה" (פירש"י) "ולמאן דאמר. בפרך קמא בפה רך האי בפרך בתרא ודאי פריכה היא דהכתיב (וימררו)", הרי שבתחילה העבידום בפה רך ואח"כ בפריכה דהיינו בקושי.

[ואמנם במדרש משמע שרק ביום הראשון היה בפה רך, כדאיתא בבמדבר רבה ט"ו כ': "שבשעה שאמר פרעה הבה נתחכמה לו וישימו עליו שרי מסים קבץ את כל ישראל ואמר להם בבקשה מכם עשו עמי היום בטובה היינו דכתיב ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך בפה רך, נטל סל ומגריפה מי היה רואה את פרעה נוטל סל ומגריפה ועושה בלבנים ולא היה עושה מיד הלכו כל ישראל בזריזות ועשו עמו בכל כחן לפי שהיו בעלי כח וגבורים, כיון שחשכה העמיד עליהם נוגשים ואמר להם חשבו את הלבנים מיד עמדו ומנו אותם ואמר להם כזה אתם מעמידים בכל יום ויום", אך שבעים פנים לתורה, והגר"א פי' של"א שנה היה שעבוד קל בפה רך, ופ"ו שנה היה בפרך].

ומה שכתב **ואח"כ בבא עת הגאולה נתגלה שם הוי"ה**, הוא כמ"ש בתורה כאן ו'יְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל-

פמ"ח: "בא וראה כשירד יוסף למצרים היה בן י"ז שנה ובעמדו לפני פרעה היה בן שלשים שנה שנאמר ויוסף בן שלשים שנה, ושבע שני השבע ושתים שני הרעב הרי שלשים ותשע שנה, ולוי בן יעקב היה גדול מיוסף שש שנים, וברדתו למצרים היה בן ארבעים וחמש שנה, ושני חייו במצרים תשעים ושתים שנה, הרי מאה ושלשים ושבע שנים שנאמר ושני חייו מאה ושלשים ושבע, והשעבוד התחיל רק אחרי מות לוי כמ"ש בסדר עולם פ"ג "וכל זמן שהיה לוי קיים לא נשתעבדו ישראל למצרים, שנאמר וימת יוסף וכל אחיו ויקם מלך חדש וגו', ומשמת לוי התחילו המצרים לשעבדם... נמצא משמת לוי ועד שיצאו ישראל ממצרים קי"ז שנה, ואין השעבוד יותר על כן ולא פחות מפ"ו שנים כשנותיה של מרים, ולמה נקרא שמה מרים על שם מירור", וכתב בביאור הגר"א שם: **"ממצרים קי"ז שנה כצ"ל**. ואין העינוי פחות מפ"ז שנים כצ"ל".

וכן בספר דבש לפי להחיד"א מערכת ג' אות ד' כתב: "גלות מצרים משמת לוי אחרון שבשבטים שהתחיל השעבוד עד שיצאו קי"ז שנה. סדר עולם", וכן כתב בספרו שפה אחת על הגדה של פסח (ד"ה ברוך שומר הבטחתו לישראל) בשם הסדר עולם, הרי שגרס כגירסת הגר"א, וכן בתחילת פי' ר' אביגדור כהן צדק לשיר השירים כתב: "ונהגו העולם לומר שיר השירים בפסח לפי שיש בו קי"ז פסוקים כנגד קי"ז פעמים יציאת מצרים שבתורה שיצאו ישראל בפסח, **ומשמת לוי עד יציאת מצרים קי"ז שנים ואז התחיל השעבוד**".

אמנם צ"ע, איך היה רק קי"ז שנה משמת לוי עד שיצאו ממצרים, הרי היו במצרים מאתיים ועשר שנים, צא מהם צ"ב שנה של לוי, נותרו קי"ח שנה, וצ"ל שלוי חי כמה חדשים יותר מקי"ז שנה, וחצאי שנים לא קחשיב.

אמנם מה שכתב הגר"א בסדר עולם שצ"ל "ואין העינוי פחות מפ"ז שנים", צ"ע דהוא סותר למה שכתב ביהל אור הנ"ל שהעבודה בפרך היה כמנין אלקים שהוא פ"ו, וגם בסדר עולם שם מפורש שהיה כשנותיה של מרים, שביצי"מ היתה בת פ"ו שנה, וכן הוא בשהש"ר פ"ב: "עיקר שעבודן של ישראל במצרים שמונים ושש שנים היו משעה שנולדה מרים", וכן כתב בפ"ה הגר"א על הגדה של פסח: "ועבדום. כלומר ימי שעבוד. וענו אותם. הם פ"ו שנה של ימי עינוי, שמשעה שנולדה מרים התחילו ימי עינוי ועל שם זה נקראת מרים שאז

לבדוק באחיה". כלומר, שאדם הנושא אשה צריך לבדוק מי הם אחיה, כיון שרוב הבנים דומים לאחי האם.

בעל השאלות (שאלתא מא) פותח את פרשת וארא בענין זה, וכותב: "שאלתא דאילו מאן דבעי למינסב איתתא מתבעי ליה למיבדק ולמינסב דמסיב מדוקתא [יש שגרסו מדוכתא וכן בסמוך] דמייחס ולא ליקרי לינסיב מדוקתא דאית בה פסילתא דמאן דנסיב איתתא מדוקתא דמייחס זכי לאשרויי קודשא בריך הוא שכינתיה עליה וכו'", והאריך הרבה בדיני בדיקת יוחסין ונאמנות האב על בנו.

והנה השולחן ערוך (אהע"ז ב, א) פתח בדין "לא ישא אדם אשה שיש בה שום פיסול". ולאחר מכן (בסעיף ב) כתב "כל המשפחות בחזקת כשרות ומותר לישא מהם לכתחילה", אלא שממשיך השולחן ערוך שאם יש סימני חשד במשפחה מסוימת מוטב שלא לישא מהם. והבית שמואל (סק"ג) האריך במחלוקת הראשונים בדין זה, שדעת רש"י והרמ"ה שמי שאין משפחתו ידועה אין אומרים עליו שהוא בחזקת כשרות, אלא חוששים שהוא פסול מלבוא בקהל; ולדעת ר"ת אין חוששים לפסול קהל, ורק לגבי כהונה חוששים; ולפי הטור אף לכהונה אין צריך בדיקה, אלא אם כן התעורר חשד [ולהלכה, הבית שמואל מחמיר, ויעויין בט"ז (א) ובפתחי תשובה (ב) שהשיגו על דבריו].

ובפשטות נראה שדין הנושא אשה בודק באחיה אינו ענין לדברי השולחן ערוך לגבי חובת בדיקה מפסול יוחסין או כהונה, שהרי הבדיקה באחיה אינה בדיקה של יחוס, שהיא נעשית על ידי בדיקת ארבע אימהות שהם שמונה [כמבואר בשולחן ערוך (שם, ג)]. ואם כן צריך ביאור, מפני מה השאלות כתב את שני הדינים הללו ביחד.

ב. ועוד צריך עיון, שמצד אחד אסור לאדם לישא לאדם לישא אשה בלא בדיקה, ומאידך גיסא כתב הרמ"א (שם, ה): "וכל זה דוקא למי שיודע בדבר.

משה ויאמר אליו אני הוי"ה. וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בקל שדי ושמי הוי"ה לא נודעתי להם... לכן אמר לבני ישראל אני הוי"ה", וכמו שביאר רבינו באדרת אליהו שאז עשה ה' ניסים גלויים שהם בבחינת שם הוי"ה.

ומה שכתב **וז"ש הלא מעתה קראת לי אבי שהוא שם הוי"ה בתפארת**, היינו שביאר בזה את הפסוק בירמיהו (ג, ד): "הלוא מעתה קראת לי אבי אלוף נערי אֶתֶה", וביאר רבינו ש"הלא מעתה" היינו מעת יציאת מצרים, שאז "קראת לי אבי" שאז נתגלה שם הוי"ה שהוא בחינת "אבי" והוא מידת תפארת כמ"ש בברכות ל"ה ע"ב "אין אביו אלא הקב"ה", [ועי' רמב"ן כאן שכתב: "והנה הענין, שהאבות היה גלוי השכינה להם והדבור עמהם במדת הדין רפה ונהג עמהם בה, ועם משה יתנהג ויודע במדת הרחמים שהוא בשמו הגדול, כטעם מוליך לימין משה זרוע תפארתו, וכתב כן נהגת עמך לעשות לך שם תפארת"].

ומה שכתב **אלו"ף נעורי ממצרים אלו"ף הן ב' שמות הנ"ל**, היינו ש"נעורי" הוא הזמן שהיו בני ישראל במצרים, ואז נהג ה' עמם בבחינת "אלוף" - א"ל ו"ף, גימטריא ק-ל אלקים.

ומה שכתב **והן שעושין הכלי ואין אשה כורתת ברית כו'**, כוונתו למה שאמרו בסנהדרין כ"ב ע"ב: "אמר רב שמואל בר אבוןא משמיה דרב אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי שנאמר כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו", והיינו שהקב"ה וכנסת ישראל הם כביכול כמו איש ואשה, ועל זה נאמר כי בועליך עושיך, ומבאר רבינו שבשעבוד מצרים אז נעשו ישראל בבחינת כלי ע"י השמות ק-ל אלקים שהן עושין את הכלי. (ויש להוסיף שקי"ז בגימטריא "כלי חמדה").

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה (מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

ד) בדיני יוחסין.

א בתחילת הפרשה מספרת התורה על ייחוסם של משה ואהרן, וכותבת התורה (שמות ו, כג): "ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אֶחָוֹת נַחֲשׁוֹן לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת נָדָב וְאֶת אֶבְיָהוּא אֶת אֶלְעָזָר וְאֶת אִיתָמָר". ורש"י על אתר מביא את דברי הגמרא (בבא בתרא קי, א) "מכאן למדנו הנושא אשה צריך

תלוי בטובת המשפחה הנבדקת. ועוד קשה שאם כן על מה נאמרו דברי השולחן ערוך בתחילת הסימן שלא ישא אדם אשה שיש בה שום פסול, איך יוכל האדם לברר ענין זה. [וגם תירוץ החזון איש השלישי (שם ב, ז ד"ה לעתיד) צריך ביאור גדול].

ועוד קשה מה הפירוש משפחה שנטמעה נטמעה, מהיכי תיתי שפתאום הם יהיו מותרים, עד כדי כך שהחזון איש (שם א, לב) כתב: "יש לעיין במשפחה שנטמעה אם יש על היחיד איסור ממזרות כשידוע לו, ומסתבר דכיון שנטמעה והוכשרה גם על היודע אין איסור" [והאריך שם והסתפק בלשון הרמ"א, ויש להעיר שבדרכי משה (סק"ג) מפורש כתוב שרק אין צריך לגלות, אבל מי שידוע אסור לו. אמנם ברמב"ן (קידושין עא, א) משמע כדברי החזון איש]. וזהו תמוה מסברא, וכי בגלל שהמשפחה נטמעה [מחוסר ידיעה, כמבואר בר"ן (ריש פרק עשרה יוחסין)] פתאום היא נהיית כשירה, עד כדי כך שמותר לינשא עמה [ודברי המקנה (קידושין עא, א ד"ה בגמרא משפחה) שזהו מצד ביטול ברוב, צריכים ביאור גדול].

ועוד צריך ביאור למה חכמים אמרו שאין לגלות ענין זה והלא אדרבה מוטב לגלות כדי שלא יטמעו פסולים בישראל. ולמה לצנועין כן מגלים. ודוחק לומר שזהו רק מפני הסכנה [כמו שמשמע מדברי הגמרא (קידושין עא, א)]

ג. והנראה לומר בכל זה, ששם פסול ושם כשר מתייחס כלפי דין חיתון. כלומר, כאשר דנים על נישואין עם מישהו מתוך קהל ישראל, אז שייך לדון על פסול או כשרות [וכן כשדנים על כשרות למזבח ולדוכן ולסנהדרין]. במילים אחרות, שם פסול או כשר אינו כמו דין טומאה וטהרה שזהו דין בעצמותו של החפץ, אלא השם כשרות ופסלות מתייחס לגבי נישואין [אמנם ודאי שכלפי יוחסין נחשב הדבר כשם פסול. ואולי בזה אפשר לפרש את טעם הדבר שמעיקר הדין ממזר מותר בשתוקי [כמבואר בחלקת מחוקק (ד, כד)], ובפתחי תשובה (שם, כז) הביא את

אבל משפחה שנתערב בה פסול, ואינו ידוע לרבים, כיון שנטמעה נטמעה והיודע פסולה אינו רשאי לגלותה, אלא יניחנה בחזקת כשרות, שכל המשפחות שנטמעו בישראל כשרים לעתיד לבא. ומ"מ כשר הדבר לגלות לצנועין (כך משמע מהר"ן פרק עשרה יוחסין). ודוקא משפחה שנטמעה ונתערבה, אבל כל זמן שלא נתערבה מגלין הפסולים ומכריזין עליהם, כדי שיפרישו מהם הכשרים (שם בהגהות אלפסי)".

והחלקת מחוקק (ט) כתב שלפי דברי הרמ"א הללו נמצא שעדים הבאים לבית דין להעיד על פסול משפחה, עשו שלא כדיון, שהרי אין ראוי לגלות ענין זה. והקשה שהרי השולחן ערוך בתחילת הסעיף כתב שאם נישאת אשה שיש במשפחתה ספק פסול תצא, ואם כן איך שייך לומר שאין מצוה לגלות, והלא היום או למחר יודע הדבר ויהיו הבנים ספק ממזרים. [ועל עיקר קושיית החלקת מחוקק, יעויין באוצר הפוסקים (אות לד) שהביאו כמה תירוצים בזה, ועדיין הדברים אינם מחוורים].

ועוד הקשה החזון איש (פריה ורביה א, לב): "יש לעיין איך בודקין למזבח ולדוכן ולסנהדרין הלא אין רשאים לגלות משפחות מטומעות וכדאמרין יהיה נזיר ואל יגלה משפחות, ואם הן פסולין הלא הן מטומעות ואסור לחקור אחריהן, ואף שהוא מרשה לחקור אחריו נראה דלא אתיהב למחילה, ועוד שהוא בודק ארבע אימהות ויגע במשפחה כולה. ואפשר דלא נאמר אלא בידוע דימצאו פסולן אחר שיחקרו, אבל משפחה שבחזקת כשרות לא חיישינן שימצאו בה פסול, והאי בדיקה הוא סיג וגדר לפרסום טהרת המשפחות ושיהיו נזהרים מלהתערב עם פסולים, ודוחק. ועוד י"ל דמוטב לבדוקן וליחסן אף שיש חשש רחוק שיופסלו לגמרי, מלהניחן בלתי מיוחסין, משא"כ בחכם היודע פסול במשפחה אין רשאי לגלות ולחזור אחר פסולן".

אלא שתירוצו של החזון איש דחוק מאוד, מה ההבדל בין חכם היודע לבין בדיקה למזבח, וכי הדבר

9
ומיושבת גם קושיית החזון איש, איך מותר לברר על יוחסין עבור מזבח ונישואין. משום שכל דברי הגמרא נאמרו באופן כללי, שאין לפרסם משפחות ולהודיע פסולם, אבל כשיש סיבה ואדם רוצה לברר לעצמו, ודאי שיכול הוא לבדוק, ואין צריך להגיע לדין של מחילה.

והטעם שחכמים אמרו שאין לגלות הוא מפני שאותם פסולים אינם פסולים בעצם, אלא זהו רק נידון כלפי נישואין, וכמו שמוכח מזה שהתירה התורה ספק ממזר [וכן הוכיח המקנה (קידושין עא, א)], ממילא אין ענין לפרסם סתם את הפסולים ולגרום להם צער, ועל כן רק לתלמידיהם או לצנועים שהם מקפידים לברר לפני נישואיהם על יחוס המשפחה, היו מגלים.

וגדר ההיתר של משפחה שנטמעה הוא שאין צריך האדם לבדוק אחרי משפחה זו, ואף אם נודע לו לבסוף, כיון שאותה משפחה נטמעה החשיב הקב"ה משפחה זו כספק ממזר, והיינו ששוב לא שייך להחשיב משפחה זו כפסולי קהל, שהרי אנו רואים בעינינו שהיא באה בקהל. במילים אחרות, אם גדר הפסול היה שם עצם של פסול יחוס, לא שייך להטמיע פסול זה. אבל כיון שגדר הפסול הוא מצד היתר נישואין בקהל, כל שאנו רואים שמשפחה זו נטמעה בקהל, שוב נהפכת היא לחלק מהקהל, והשם פסול שלה לקהל יורד.

דברי השער המלך והמהר"ט שהתורה התירה ספק ממזר מדין ודאי ולא מדין ספק, ועל כן מותר לו אפילו תרתי דסתרי. ולפי דברינו אפשר לומר שהטעם הוא כיון שממזר אינו שם עצם בפני עצמו, אלא הוא נידון ביחס לאחרים, ועל כן כל שהתירו אותו מצד ספיקו, שוב הוא מותר מצד ודאי].

וממילא אין דין לחפש ולדון אחר כשרות של משפחות באופן כללי, אלא שאדם הרוצה לישא אשה מוטל עליו לחפש ולבדוק, כדי שלא יצאו לו ילדים פסולים ובעלי מידות רעות. וזהו הסיבה שהשאלות כתב את דין בדיקת יוחסין בפרשתנו שבה הנידון הוא בדיקת אחי האם, כיון ששני חיובי בדיקה אלו נובעים מצד דין השראת שכונה של הקב"ה על בניו ומצד תכונות הילדים שיצאו טובים [ועל כן הסמיך לזה את דברי הגמרא (פסחים מט, ב) שישא אדם בת תלמיד חכם, שאין זה מדיני יוחסין אלא מצד תכונות הילדים].

ולפי זה מיושבת קושיית החלקת מחוקק, שאף על פי שאין מגלין פסול של משפחה, אם יודעים עדים על פסול של משפחה, ואדם הולך להינשא לאחד מבני המשפחה, מוטל עליהם לומר דבר זה, כיון שאז יש ענין באמירתם, מצד לא תעמוד על דם רעך. ומה שנאמר בגמרא היינו שאין מגלין, היינו בלי סיבה של נישואין אלא סתם הודעת הפסולים באופן כללי.

~~~~~  
**"נחשבה" – הגאון רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א**

**ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבורה קשה.**

ובחז"ל וכי יש לך אדם שמתבשר בשורה טובה ואינו שמח, נולד לך בן זכר רבך מוציאך לחירות, ואינו שמח, א"כ מה ת"ל ולא שמעו אל משה, אלא שהי' קשה להם לפרוש מן הע"ז, וכן הוא אומר, ואומר להם איש שיקוצי עיניו השליכו ובגילולי מצרים אל תמזאו וימרו בי ולא אבו שמוע אלי, ע"כ.

י"ל דחז"ל פירשו ולא שמעו אל משה, היינו דלא שמעו אליו לתת את המחיר, שהרי אין ספק שבני ישראל רצו את ההבטחות של הוצאתי והצלאתי וגאלתי, אמנם ההבטחה של ולקחתני, הרגישו שנכללה פה דרישה, וכאילו נדרש מהם משהו שאינם הפצים – בכל לבם – לשלם, וזהו ולא שמעו, את אותו החלק שנדרש מהם, ובעצם זה גופא הי' העיקר מה שמרע"ה נשלח לומר לבני ישראל,

והוצאתי אתכם והצלתי וגאלתי – ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לא, וידעתם כי אני ד' א' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, והיינו שיצירת מצרים בעיקרה היא – למוען תספר, וידעתם כי אני ד', והי' בזה ענין של קבלת עול מלכות שמים, והי' חסר קבלת עול מ"ש מצד כלל ישראל.

והנה אמרו ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא ניתנו אלא ע"י יסורים, תורה וא"י ועוה"ב, והיינו שבכדי לזכות לתורה צריך עמל וגייעה וכן כדי לזכות לא"י ולעוה"ב, והאדם לפעמים לא מוכן לשלם המחיר, מפני שהוא חושב אולי שהמחיר גדול כבד, אמנם סוד הענין הוא, אם תבקשנה ככסף, וכמטמונים תחפשנה, והיינו שצריך לקחת בחשבון שהמחיר הוא זול, כי מקבלים זהב ומטמונים, והנה יש תביעה מחז"ל על כלל ישראל, שהרי זו ממש היתה בשורה טובה עבורם, ואדרבה מקוצר רוח ומעבודה קשה היו צריכים לשמוח יותר, וכמשל שכתב בספר החינוך, כעבד ישאף צל, והכונה שככל שיש יותר שמש בן השאיפה לצל גדלה והולכת, והנה כאן ישנו קוצר רוח ועבודה קשה, ובמקום לשאוף לתורה מרגישים קוצר רוח, והטעם שהיתה הרגשה פנימית דקה כלשהי, שהופש זהו משהו אחר מאשר קבלת התורה, ולא הרגישו שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, אלא כאילו התורה מזבילה אותנו ממשוהו שהיינו רוצים, ובמקום להתלהב ולזעוק נעשה ונשמע, לא שמעו מקוצר רוח ומעבודה קשה. ובאמת אח"כ בן הגיעו לדרגה עליונה זו, בשעת מתן תורה, אולם בעת יציאת מצרים היתה הרגשה של חוסר, רצון ומוכנות להקרבה, ולכן מקוצר רוח לא שמעו אל משה.

וזו עיקר העבודה שלנו בני התורה, להרגיש שכאשר הולכים לקבל תורה זוהי בשורה טובה ככסף וכמטמונים וכמו נולד לך בן זכר רבך מוציאך לחירות. הרצון להתדבק ברצון ד' צריך לגבור על כל רצון אחר יהי איזה שיהי. והמחיר אינו מחיר כלל, כי שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, ואמרו שכל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה מתקיימת בידם, והבן.

ועי' מסילת ישרים שעיקר הנרצה בעבודת הקל הוא חפץ הלב ותשוקת הנשמה, הקב"ה יזכינו לזה.

## מתוך ההפיכה

### פרק נ"א "שונא מסוכן מאד"

**תקציר ענייני:** פתק הוכנס לכיסו של רב משה יוסף הויזמן ובו מתריע אלמוני כי חיים שלום חתנו לשעבר במצב נואש ביותר והוא מתכנן חלילה ליטול את נפשו, חייבים למנוע אותו מהצעד הנואש, במידה ויש לו לב יהודי ומוכן להושיט יד הוא מציע לו להיפגש בתל אביב למחרת בשעה 4 אחה"צ עם אלמוני שיחזיק בעיתון אנגלי. רב משה יוסף מרגיש אחריות ופונה אל רבו המו"צ ושואל בעצתו אם להיכנס להרפתקה מסוכנת זו.

המו"צ חש כי סכנה איומה מרחפת על ראש חיים שלום ונותן את הברכה, אך עדיף לקחת את אפרים זלמן בשל היחס החיובי של חיים שלום כלפיו, הם נוסעים לתל אביב כשרב משה יוסף מסווה את עצמו כסוחר רהיטים ותופס מחסה מהצד, האלמוני שאמור להגיע אליהם אינם, הם ממתינים קרוב לשעה, לבסוף מגיע האלמוני וכפי שסוכם הוא אוחד בידו עיתון באנגלית, אפרים זלמן הולך בעקבותיו לאחר מסע מפותל הוא מגיע למחנה צבאי, אפרים זלמן נחרד מאד אך אין לו ברירה, הוא נכנס למקום לאחר שהאלמוני מודיע לזקיף כי הדבר סוכם עם אדם בשם בנג'י.

האיש נעלם ותיכף לזה תוך שהוא מותיר את אפרים זלמן לבד, חייל ניגש אל אפרים זלמן ומדבר אתו באידיש שוטפת, הוא לוקח אותו לצריף מוארך בן 20 חדרים, הוא ניגש אל אחד מהם שולף צרור מפתחות מכבד פותח את החדר ומודיע לו להמתין עד שיגיע חיים שלום, אפרים זלמן מבוהל מאד ולא יודע מה לעשות, הוא נעמד להתפלל ערבית ומבקש מהקב"ה שינחה אותו בדרך הנכונה איך לטפל בעניין.

חייל נכנס לחדר הוא רואה את החרדי שנכנס לחדר בלא רשות וקוצץ על כך, הוא ממתין בסבלנות עד שהלה יסיים את התפילה, כשהוא פוסע לאחוריו מתפרצות שתי קריאות בחדר, חיים שלום אפרים זלמן, ישנה סערה גדולה אפרים זלמן נוקט בדרך הנכונה ומקרב את חיים שלום בצורה מיוחדת במינה שממסה את כל ההתנגדויות.

וברקע, ישנו משקיף שהוצב על ידי גורם מסוים שמעוניין לדעת מה שנעשה בחדר, מתברר שישנה קנוניה שנארגה על ידי נבל מסוים לעשות מהשנים חוכא ואטלולא ובכך לגרום לחיים שלום כוכב בשמי הצבא להיעצר בעלייתו, האם תצליח המזימה? את זה מדע רק בפרקים הבאים.

ר שיצאו מהמחנה הרהר חיים שלום לנוכח כל התופעה וניתח בזהירות את כל הנושא, אפרים זלמן הגיע עם איזה יצור אלמוני למחנה, מישוה נוסף או אותו אחד היה לו את המפתח של החדר שלו והכניס אותו כדי להפגיש אותו, מדובר כאן בעצם באדם מתוכנן שיש לו רשת שלימה שמסייעת על ידו, הוא לא יכול להתעלם מכך, עליו לנקוט באמצעי זהירות ולא להסתמך על כך שהוא קצין חשוב. אף פעם אי אפשר לדעת איפה תקבל את המכה.

הוא נסע במהירות תוך שהוא מזוגזג ברחובות, הוא הכיר את תל אביב כעל כף ידו, בזכות כישורונתיו הגאונים זכר כל רחוב קטן, אם היה איזה זנב שעקב אחריו היה מתבלבל, עד שהגיע לפארק שקט בקצה תל אביב, הוא ידע שבשעות אלו הפארק ריק כך שיקשה להאזין להם, הוא השתדל לבצע פעולות הסחה, אם מישוה מהמחנה עוקב אחריהם, הוא הביט לכל כיוון, אם ישנה דמות חשודה, רק לאחר שוודא שהשטח נקי לחלוטין סימן לאפרים זלמן כי עתה הם משוחררים מהאזנת סקרנים וכדאי כעת לנוח.

הם התיישבו על ספסל שהיה רחב ונח יחסית, אך חיים שלום עדיין אינו רגוע, הוא יוצא שוב ושוב ובודק את האזור, אפרים זלמן חושב לעצמו: אם היית יושב ולומד תורה לא היית רועד מהצל של עצמך, מה הרווחת מכך שברחת מעץ החיים לארץ ציה וצלמוות!?

כשחזר חיים שלום אמר לאפרים זלמן שיחליפו לספסל בריחוק מקום בקרחת החורשה, כדי שלא יוכל יצור חשוד להסתתר שם, לאחר כל אמצעי הזהירות ביקש מאפרים זלמן שיספר לו בקול הכי נמוך שרק ניתן, כדי שאי מי שעוקב אחריהם לא יוכל לצותת להם.

עתה לאחר שנגרע מהמעקב המזומה, סיפר אפרים זלמן בקצרה אך הגיע אל המחנה, הוא סיפר על כל הניסיונות המשונים שנעשו בעבר לעניין אותו היכן נמצא גיסו לשעבר, אבל אביו מנע אותו להיפגש עם הברנש בטענה שהלה מתכוון לסוחטו, מאותו ניסיון חלף זמן רב (שנתיים).

אבל עתה המצב היה שונה, מישוה הגניב פתק בצורה מאד זריזה ומתוחכמת לתוך כיס החאלאט (החליפה) של אביו, הפתק התרע כי חיים שלום נמצא במצב קשה ביותר וחיילים להצילו, במידה ויש לו לב יהודי עליו להצילו, לפני שיעשה מעשה מביש שיזכר לדיראון עולם.

הנוסח היה חד מאד ומעורר סערות רוחות, למרות צורת הפניה הלא מוכבדת לא ביטל אבא את הסיפור מכל וכל, למרות טבעו הביקורתי והחשדני, הוא התייחס לך בחשדנות מרובה, אבל הוא בחן את כל האופציות, היה קשה לו להחליט מה טמון בפתק, אם בא לגרות את סקרנותו על חתנו לשעבר שנעלם באורח מסתורי, כדי לסחוט אותו כלימון, מדובר באחד שכנראה ידע עד כמה הקדיש מאמצים למוצאו, יתכן שהבן אדם מצא דרך יצירתית אך לסחוט אותו, או אולי כוונת הברנש רק להתעלל ברגשותיו (כנקמה על כך שמנע את הסחיטה).

אך אי אפשר לבטל גם את האופציה השלישית, אולי יש כאן קריאת "הצילו" אמיתית והמתרע ידע שהפעם יתעורר לקריאה נואשת זו, אחרת למה עשה את מה שעשה, מזה הסיק רב משה יוסף שמדובר באדם שמכיר אותו מקרוב והוא שולח לו הודעה דחופה אפילו שזה בצורה מאד לא מוכבדת.

"אבי לא עושה שום צעד חשוב בלי להתייעץ עם מו"ר הגר"ז מינצברג שיחי', הוא שטח בפני את השאלה עם כל הזוויות המו"צ חשוב על כך זמן רב, הוא התייחס לנושא כספק פיקוח נפש שמחללים על כך שבת, לא כ'ש לעשות ניסיון שאפילו לא כרוך בסכנת נפשות.

כיון שהיה חשש שהיחסים העכורים שביק לאבי לא יניבו את התוצאות החיוביות, הוחלט שאני כחבר בלב ונפש ותלמיד לשעבר אוכל לפעול במידון בצורה יותר חיובית, לכן עלי להיפגש איתך ולא אבי, מצד שני אני מדי צעיר ומי ידע מה הן כוונותיו האמיתיות של אותו ברנש, לכן אי אפשר לשלוח אותי לבד, הוחלט שהוא יצטרף ויעקוב מרחוק, נסענו במונית מירושלים עד לקרבת המקום שצוין, אני נעמדתי במקום שנבחר ואילו אבי היה מרוחק כמה עשרות מטרים לעקוב בלי שידעו על כך, הוא התחפש לסוחר גדל'ן בסגנון אירופאי כך איש לא יוכל לקשר בינינו.

ההמתנה ארכה זמן רב, קרוב לשעה, ממש לפני שחשבתני ללכת הגיע ברנש משונה, לא הייתי שם אותו בין ל'ו הצדיקים ואפילו לא בין "חסידי אומות העולם" לא היה לי קל להלך עמו אבל זה כורח השעה, הוא לקח אותי רגלית זמן רב, הלה העדיף ללכת בעיקולי דרכים - כדי שלא נוכל לעלות על המקום ולהגיע באופן עצמאי - עד שהגענו למחנה צבאי, הייתי באותו רגע בהלם מוחלט, המקום האחרון שחשבתני שיובילו אותי לשם, חשבתני שאתה מתגורר באיזו חורבה בתל אביב יפו ולשם מובילים אותי לפגוש אותך אבל על מחנה צבאי לא חלמתי בחלום הכי פרוץ.

כשהתקרבונו למקום עצר אותנו הזקיף וביקש מסמכים, לאותו ברנש לא היו שום מסמכים, אבל הוא פלט לו את השם בנג'י ובעברית משובשת אמר לו שהבחור ההוא אחראי על כל העניין, השם זה העביר בזקיף חלחלה, ראיתי את הזקיף נרעד כמו עלה נידף, לפתע כבר לא היה חייל קשוח ונמרץ שכל העולם ברשותו, כל שארית הגאווה שלו נמוגה בשנייה אחת כגלידה בחמסין. הוא הכניס את שנינו בלי לערער על כך, המשכנו כמה מטרים לפתע הברנש המשונה זרק לי משפט באיזו שפה זרה נדמה לי שזה היה באנגלית, לא הבנתי מילה, מה שכן ראיתי שהוא נעלם במהירות האור כשהוא מותיר אותי תקוע במחנה צבאי.

עמדתי מסומר למקום מרוב בהלה, חיילים עברו והסתכלו עלי כאילו אני איזה קוף מגן החיות, הם פשוט נעמדו וצחקו בלי טיפת בושה, חשבתני שאני עומד להתעלף, פחדתי שיתעללו בי פיזית או מילולית, אולי עוד יותר גרוע, יגייסו אותי לצבא הציוני, כך עמדתי בפחד עצום מהעתיד.

לפתע הגיע בחור גבה קומה עם בלורית בלונדינית, בתחילה שיחק איתי הוא שאל אותי שאלות כסקוק מהצד, אבל לפתע דיבר איתי באידיש רהוטה, הוא הכיר אותי ונקב בשמי הפרטי, לא היה סוף להפתעות שעברתי באותו יום, אין מושג מי זה אותו אחד ומאיפה הוא מכיר אותי, מה שברור לי שהוא אחד משלנו שפרש והלך לצבא רח"ל, יש לי הרגשה שזה אותו בנג'י הנזכר, הוא סחב אותי לחדר שלך והותיר אותי לחכות לך, נראה לי שהוא זה שעומד מאחורי הסיפור שלך" סיים אפרים זלמן בעייפות.

פניו של חיים שלום החווירו כסיד לשמע האויב החדש, דממה עמוקה השתררה במקום, קרוב לחמש דקות לא יכול היה חיים שלום לפצות את פיו מרוב פחד, היו לו כמה כיווני מחשבה על מישהו מסוים שרקח את העסק, אבל הוא לא העלה כלל במחשבתו כי הוא הפריקט של אותו בנג'י, להתחיל איתו זה סיפור לא פשוט בכלל, לא היה אחד שאהב להתעסק איתו, אם הוא זה שמחפש אותו מאיזו סיבה שתהיה, הסיפור מקבל תמונה אחרת, השאלה מה בדיוק יש לאותו בנג'י עניין בו מתי התעמת איתו עד שהוא רדף אותו בצורה כה חמורה, את זה הוא יצטוך לבדוק בהמשך.

אפרים זלמן הבין שהמידע שהביא לחיים שלום הוא חיוני מאוד, אבל מה לחייל ריקא זה איתו עצמו, מאיפה ידע עליו כל כך הרבה פרטים הוא חייב להיות בן השכונה שלו, הוא מנסה לשחזר את כל הפרצופים שהכיר עד עתה, מי יכול להיות הבחור גבה הקומה ובעל העוצמות, הוא העביר את כל הדמויות בקשת מהירה, אך איש לא ענה לפרופיל, אפילו לא בגובה, כמעט כולם היו בגובה שלו ומטה והוא עצמו נחשב בינוני פלוס.

"אמור לי, האם אותו בנג'י הוא "שנה ופירש" ממאה שערים גאולה, אני לא מכיר דמות כזו בכלל, האם לך יש מושג? שאל בסקרנות.

"אין לי מושג, עד לרגע זה לא נתתי דעתי על אותו בריון, לא החשבתני אותו כאחד שצריכים בכלל לחשוב עליו, לדעתי הוא אדם לא מתורבת ומה לי ולו, גם לא ידעתי מאיזה מוצא הוא וודאי לא ידעתי שהוא דובר אידיש שוטפת, אנסה לברר זאת בהמשך, אבל יש לי כמה דברים שמעניין אותי לברר אצלך.

מהסיפור שלך מתברר שהתרגיל שנירקח היה מעשה אומנות ממש, אותו בנג'י (או שליח שלו) הצליח לגרות את אבך ואת המו"צ והכניס אותם לתוך התרגיל שלו, זה הישג אדיר, מדובר כאן בשני אנשים חכמים ביותר, הוא נתן להם את הרושם שאני במצב נואש מאוד עד שצריכים ללכת ולחפש אותי כסומא בארובה.

גם כשלא ראיתם את האירופאי שאמרו להיפגש עמכם הבנתם שמדובר באדם לא מכובד ועם זאת לא נרתעתם להיפגש עמו, עצם הרעיון להיפגש עם איזה יצור שלילי ברחוב אלנבי מעיד על היסטוריה, נכנסתם להיסטוריה רצינית ביותר עד שלא בדקתם במניעים של הבחור הכייס, כשברור היה לכולכם שאינו אדם ישר כלל, אם לא כן, לא היה בוחר בדרך חשודה כל כך להכניס פתק בגניבה כייס, היה עליו לבוא ישירות ולספר לאבך את המידע שיש לו, צורת הפעולה מעמידה אותו כנגנסטר (שודד) למה באמת התייחסתם לסיפור בחומרה רבה כל כך, עד להגיע לכאן?" תמה חיים שלום בחוסר הבנה.

"המחשבה הזו עמדה לפנינו, אבל אחרי כל כך הרבה שנים שאין ממך ידיעה אפילו הקלושה ביותר, נוחתת לנו לפתע כזו ידיעה מרעישה, זה גרם להפחיד אותנו, אפילו את הגה"צ המו"צ שליט"א הוציאה מהכלים, הוא סבר שמדובר במשהו שאי אפשר להתעלם ממנו" השיב אפרים זלמן, מגונן על ההחלטה.

"רק רגע, מהמילים "נמצא במצב נוראי" אני נוטה להבין שהסקתם שירותי מהדרך הישורה ולכן רצתם מהר להציל אותי מודת לבאר שחת, אז לא הייתה לך הפתעה לגלות שאני חילוני לחלוטין, אז למה לא חשבתם לרגע שהתגייסתי לצבא? הרי זו הדרך הטבעית של כל מי שיווד מהדרך הישורה, לאיפה ילך אם לא שם? אי אפשר להתקדם בחיים בלי לשרת בצבא הציוני!" הקשה חיים שלום כלומד סוגיא בעיון.

"את האמת לא חשבנו על כזה כיוון, חשבנו על משהו אחר בכלל רח"ל, בעסער נישט רעדן אויף דעם-עדיף לא לדבר על ק" הגיב אפרים זלמן בפחד, הוא לא רצה לספר על הפחד הנורא שהיה להם, אבל באמת עתה לפי מראהו לא נראה שהוא חשב לראש לטרוף את נפשו בכפף, כנראה שההוא היה שקן גמור והייתה לו כוונה אחרת באזעקה.

"וחחח שכתתי שאמרת שיש כאן "פיקוח נפש" ונשמעה קריאת "הצילו הצילו" בקיצור חשבתם שאני רוצה לעשות פליטה לעולם הבא? "געוואלדיג" הגעתם רחוק מידי, אין לי בכלל כזה כיוון, אפילו כדבר האחרון של חיי, מצבי לא כל כך גרוע שזה יהיה רח"ל הפתרון הסופי, מתאים היה לך לומר שאני עומד בפני שואה רוחנית כבידה" הגיב חיים שלום בצחוק מתגלגל.

שקט מתוח השתרר במקום, המצב היה מבין מאוד, אפרים זלמן חשש שלשונו הכשילה אותו, עכשיו חיים שלום יסתגר בתוכו כדרכו כשנפגע עמוקות, במקום להועיל קלקל.

אבל חיים שלום מיהר לפזר את המבוכה, הוא תחקר אותו על כל הניסיונות שנעשו כדי לאתרו, נראה שהיה שבע רצון שמשך שמונה שנים לא עלה איש על מקום מסתורו.

יתכן שיכול היה להמשיך במשחק עד לסוף החיים, אבל היה משהו מסוים (בנגי') שעלה על זהותו ודאג לפזר ערפילים, כבר כמה שנים ידע הוא את פרטיו, אין לו מושג אף הצליח לזהותו ולדעת את כל הפרטים האישיים שלו, עובדה שהוא פנה לאפרים זלמן בדרכים נלחצות לפני שנתיים, היו לו את כל הפרטים עליו ואלמלי רב משה יוסף שהתניחס בחשדנות למטרתו של האלמוני יתכן והמפגש היה קורה כבר לפני שנתיים, עכשיו פנה אל רב משה יוסף בעצמו והצליח לעוררו לתור אחריו.

ראשו החריף צירף פרטים רבים שהיו טמונים בראשו, דברים רבים החלו להתבהר לו כעת, למרות שלא הצליח להבין את מניעיו של אותו ברנש, בנגי' או אחר, אבל עליו כעת להתמודד עם מציאות זו, מה זה משנה אף התגלגל הדבר, אין להתעלם שאותו אחד הצליח להביא את אפרים זלמן לכאן, הוא חלף על כל המשוכות שניצבו עד להבאתו לחדרו.

דבר זה מראה שיש אדון לבירה, אי אפשר לחמוק ממסקנה זו, למרות הירידה הרוחנית לא היה חלילה אפיקורוס, הוא ראה בזה השגחה פרטית, אין לו מושג בדיוק מה עליו לעשות, אבל הוא לא יציב מכשולים, אם אפרים זלמן גילה אותו, הוא חייב לספר לו את האמת אף הגיע לאן שהגיע.

חיים שלום היה מאומן מאוד, לראשונה הוא עומד לצאת מתוך המעטה הכבד שכיסה אותו זמן רב כל כך, המשחק הזה עייף אותו מאוד, כשצריך להפעיל אנרגיות רבות כדי להסתתר מפני כולם כדי שלא ידעו פרט אחד עליו, בקך מאבדים הרבה אנרגיות חיוביות, הנפש אינה יכולה לחיות בכל כך הרבה הסתרות, וכשמגיע הרגע לחשוף את הפרצוף האמיתי, הטלטלה הזו עוד יותר מעייפת, אבל לפעמים הנפש מרגישה שחרור, היא יכולה מעתה לחזור אל עצמה, אין צורך להתחבא שוב, הוא מעתה שוב "חיים שלום".

אמנם הוא כבר לא העילוי הנבחר שהיה עתיד לכבוש את העולם כולו, להיות "דער מייצעטער עילוי" בגרסה החסידית, כפי שחמיו לשעבר זימר כל הזמן באוזניו, עתה הוא משהו אחר בכלל, היום הוא מבין שעשה טעות בכל הבריחה, אם לא היה נמהר יתכן שהיה בחיר עולם הישיבות בארץ, הוא היה מוצא לעצמו שידוך טוב אפילו שעזב שידוך, אבל טבעו הנמהר והאימפולסיבי עומד תמיד בעוכרו.

לכל הפחות יש בן אדם אחד שמנסה לקרב אותו למרות הטעויות הגסות שלו, עליו לנהוג כלפיו בהגינות, לא להסתיר את עצמו שוב, אלא לספר את כל הסיפור מתחילתו, אין לו מה להפסיד אם יספר לו את כל הקורות אותו, אף הגיע לכזו נפילה בה החליף עולם עומד בעולם עובר, עם כל האי נעימות.

גם עתה חש בתוכו כי אפרים זלמן צועד בדרך האמת, מידותיו מעוצבות להפליא, כפי שנוכח כעת, לכן לא תמה עליו על שעדיין דבק הוא בעולמו הישן ולא משנה את לבושו (כפי שקורה לכל אלו שנוטשים את האמת שמפתחים שנאה עצומה לכל העולם הישן) להיפך הוא העריך אותו מאוד על האופי החזק שיש לו, ועל כך שידע לנצל את כישורנותו ולמקסמו עד קצה היכולת.

לעומתו, הוא [חיים שלום] ניחן בכישרונות נדירים ביותר ומה עשה בהם? כלום, הוא זרק את הכל לפח האשפה וההישגים שלו בעוה"ז דלים ביותר, גם אם יגיע לשפיץ של הפיקוד הצבאי, לא יוכל להצביע שזו המורשת של רבי שלמה זלמן אביו ז"ל.

אבל האם הוא מסוגל עתה לעשות צעד אמין, לעזוב את כל העולם החדש ולשוב להיות בחור ישיבה ששקוע בלימוד, אף עושים את זה, כאשר דבקים בעולם השקר, כאשר טועמים את טעם החטא נעשה הניסיון קשה ביותר, בפרט שאיבד כל כך הרבה שנים, לא לחינם אמרו רח"ל ש"במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד" הצדיק הגמור מעולם לא טעם את טעם החטא, אין לו מושג מה יכול היה להחליף ולכן קל לו להתמודד, אבל החוטא לעומתו כבר היה בצד של היצר הרע, קשה לעזוב את כל הבלי העולם שמייפים את עולם השקר ומרחיקים את האדם ממיצת האמת.

הוא ביקש את סליחת אפרים זלמן, הוא חייב לעשן סיגריה, הוא שלף "מונט בלאן" מכיסו, הוא פשפש אחרי חתיכת עץ שהייתה מונחת בכיסו הוא שפשף אותה במנעלו עד שהחיכוך יצר בעירה קטנה בה הצית את הסיגריה, הוא שאף את העשן אל ריאותיו, חש בעישון איזה סוג של שחרור, לכל הפחות בחלק הראשון כאשר צריכים להיחשף.

הוא הבטיח לעצמו שלאחר שיחזור למחנה יעשה סדר, הוא ידבר עם מפקד המחנה אל"מ מ' שאחראי לכל עניני המחנה. הוא חייב לייזע אותו על אותו בנג' שיורד לחייו בדרכים שונות ומשונות, לאל"מ מ' יש דעה חיובית עליו, הוא מקוה שישלך אותו מהמחנה.

הוא לא ידע שיש איזה אדם שמקדים אותו בכמה צעדים, הוא קורא אותו כספר פתוח, הוא מתכוון לעשות לו תרגיל מאד לא נעים שיהרוס לו חלק גדול מהתוכניות שלו לעתיד וורד יותר.

\*\*\*

## רב יואל הרטשטיין טועה טעות שתתברר שהיא לטובה בעוד שנים רבות (ח"ד)

כשראה רב יואל שקולו לא נשמע, ולא עוד, פעמים רבות הוא מגורש בחרפה, הבין במאוחר כי ליחיד אין כוח לפעול, כוחו יורגש רק כשיהיה מחובר עם כוח יותר רציני, כפי שהיה ב"מלבורק" בעת שהיה עסקן פוליטי גדול (ראש הקהל) הוא הצליח להעביר דברים רבים, מה שלא היה מסוגל לעשות אם היה פועל בכוחות עצמו, לפיכך הסיק שגם עתה עליו להתחבר לכוח פוליטי רציני מאד.

אם אהיה לבד לא אוכל לפעול מאומה, אבל אם אהיה מחובר למפלגה גדולה ואתברג בה בפנים, תגדל כוח השפעתו, אוכל לזעזע את אמריקה כחבר רציני במפלגה חשובה, עדיף אם אתחבר למפלגה השלטת, כי לה יש כוח השפעה גדול בעולם, אוכל אצליח לזעזע את העולם.

עלי לחבור למפלגת השלטון שהיא כיום המפלגה הדמוקרטית, היא שולטת כבר זמן רב ברציפות, הנשיא המרום פרנקלין דלאנו רחזולט מכהן זמן רב כנשיא (הוא פרש לאחר שכיהן ארבע כהונות רצופות הישג שלא היה כמעט לאיש) בירור מסיבי העלה שמפלגה זו מושרשת הרבה גם בין היהודים, וישנם גם הרבה פעילים יהודיים שפועלים במחיצתה, הוא לא ידע כי הם שמאלנים ששונאים את דתם ועמם, אם היה יודע זאת יתכן שהיה מתרחק מהם כמטווי קשת, מה שהטעה אותו כי מצא בה גם דתיים רבים שחשבו כי להתחבר במפלגת שלטון מועילה לאינטרסים הקהילתיים.

עלי להתפקד במפלגה זו ולהתחיל לעלות בה במעלות המפלגה, כך אוכל לצבור בה כוח. אלא שלאחר בדיקה קצרה גילה כי המפלגה רוצה בעיקר כוחות צעירים, הוא מידי מבוגר (62) בשביל להצליח להיות עסקן רציני.

ר' יואל קיבל את המכה הקשה פעם נוספת, אבל הוא קורץ מחומר נוקשה יותר, אם הוא עצמו לא יוכל להגיע גבוה, יש לו ממשיק, נפתלי בנו יוכל להגיע למקום גבוה יותר ויעשה את העבודה במקומו בשלימות, הוא יתן לו הכשרה נפלאה בתחום החדש, איך להיות פוליטיקאי מושחז שלא יוכלו להתעלם ממנו, נפתלי עקשן בדיוק כמוהו, הוא פיקח מאד ועילוי יותר ממנו, אם ישקיע מעט מכוחותיו להתקדם במעלות הפוליטיקה יגיע רחוק מאד.

"איתו אצליח לזעזע מוסדות תבל, ואת זה אני לא עושה רק למען ארבעת בנותי האומללות ששקועות בעמק הבכא, אלא גם עבור כל אחי שנמצאים בסכנה איומה" חשב לתרץ את צעדו התמוה.

אך הגיע רב יואל שחכם מופלג היה, לשטות נוראה זו, לקחת את נפתלי בנו יחידו שיכול להגיע רחוק מאד בתורה ולעקוד אותו על גבי המזבח, להפוך אותו לפוליטיקאי במפלגה גויית, כדי לזעזע את העולם כולו על הפשעים שעשתה ארה"ב, שהזניחה את האסון הגדול שאירע ליהודים, האם דבר זה מצדיק להוציא את הבן יקר מעול התורה?

לימוד הזכות על רב יואל שלא עשה דבר זה בהתפרצות ראשונה רגעית, הוא הקדיש ימים רבים למחשבה זו, האם מן הראוי להוציא את נפתלי מהישיבה החשובה "תורה ודעת" ובכך לחטוא לתפקידו האמיתי בעולם. חלילה וחס לחשוד בו שלא הבין את גדל החשיבות בלימוד בישיבה, אם היה נפתלי שלו אפילו רק תלמיד סטנדרטי ששומר על חלק מסדרי הישיבה, למחצה לשליש ואפילו לרביע, היה נרתע מלשלוח יד בקדשים, כי בעיניו היה עוד התורה מעל לכול.

רק לאחר שראה את משיכתו של נפתלי העצומה להתבודדות מוחלטת, אין לו אפילו חברותא אחת לרפואה, הוא לא קיים במסגרת לימודית נכונה, הוא לומד בשעות שבא לו ללמוד, רוב לימודו הוא בספרית הישיבה או בבית כנסת "אחוות אחים" הוא בונה לו את הסדרים לפי ראות עיניו, הוא לא מתייעץ עם איש באף פרט, מה שנראה לו לנכון הוא מיישם בלי להתמהמה, אחד כזה מוגדר בשם "אינדיווידואליסט" מושלם (בעל עצמיות, אדם ההולך בדרך הַמְיֻסְדָּת, מְבַלֵּי לְהִיּוֹת מְשַׁפֵּעַ מִן הַדְרָכִים הַמְקַבְּלוֹת בַּחֲבֵרָה).

הוא יכול לשבת "משמרים שלימים" מתחילת הלילה עד לבקר השכם ולאחר מיכן מתפלל תפילת וותיקן בבית הכנסת "אחוות אחים" אח"ז הוא ישן עד קרוב לצהרים, לאחר מיכן שוב יושב הוא לסדר של שמונה תשע שעות רצופות, במתכונת זאת ניתק את עצמו כליל ממסגרת הישיבה, אלמלי שבמטבח היה טבח יהודי יקר שחיבב את הבחור השתקן ותמיד שמר לו ארוחות משביעות כדי שיוכל לשבת בהתמדה את הסדרים המשונים שלו, לא היה יכול להמשיך לאורך ימים.

הישיבה ראתה את דרכו המשונה ונסערה, היא ראתה בזה הרמת יד על סדרי הישיבה המקודשים, מעולם לא היה בחור שהעז בחציפות יתר לזלזל בסדרי הישיבה, בעיניו היא אינה יותר מאיזו "קרעטשמע" (אכסניה זולה) הם התכנסו לישיבה דחופה לדון

בעתידו של נפתלי, חלק הארי מצוות השיבה רצו למצות איתו את הדין, לסלק אותו משורותיה לאלתר, למען יראו האחרים וימנעו מללכת בדרכיו.

אך ראש השיבה, מן הגאון הגדול רבי שרגא פייבל מנדלוביץ זצוק"ל נטה אליו חסד בשל היותו שקדן, הוא ראה את מעשיו שנעשים לשם שמים, חלילה לא בא להתריס כנגד הנהלת השיבה, אלא שאינו יכול להתאים את עצמו לשיבה בסגנון אמריקאי, לפיכך נוטה הוא להסתגר בתוך עצמו, אף שלמד לדבר אנגלית שוטפת בשל כישורותיו העצומים, לא מצא שפה משותפת עם הבחורים ולפיכך נטה להתבודד, בכך השקיט את טענות המתרעמים.

רב יואל לכתחילה ניסה לדבר עם נפתלי שיעשה מאמץ כנה להשתלב במסגרת השיבה, אך נפתלי לא מצא עניין, קד התרחק ממסגרת השיבה עד שכונה "אאוטסיידר" (חריג יוצא דופן) כשראה רב יואל כי לנפתלי יש תוכנית משלו ואי אפשר להטות אותו מדרכו והשיבה מאיזך אינה יוצאת חוצץ כנגדו, החל לחשוב אולי יציל את כוחו להשתלב במסגרת הפוליטית.

למרות המוזרות שבחור חסידי יוכל להשתלב במפלגה גויית, אם בישיבה קדושה לא מצא עצמו, שם על אחת כמה וכמה, מצא עזר כנגדו את מיסטר רב מנדי קאהן שהיה כבר פעיל שנים רבות במפלגה הדמוקרטית, הוא היה יהודי חרדי מאד ושומר על קלה כחמורה ומכל מקום הצליח להשתלב גבוה מאד במפלגה הדמוקרטית, אם בנו נפתלי יישוב ידיים עם אותו מנדי קאהן ירגיש עצמו יותר בנוח, הוא החל לטפסף לבנו נפתלי להשתלב בין לבין בתוך המפלגה הדמוקרטית כדי לזעזע את העולם כולו על ההתעלמות הנוראה מג'נוסייד (רצח עם) שמתבצע בעם היהודי, איך כל העולם ממלא פיו מים על רצח שיטתי של העם היהודי.

נפתלי היה מופתע מעצם הרעיון, בתחילה התנגד לכך מאד, אבל כשראה את סבלו של אביו, כמה הוא קורע עולמות בשביל להציל את אחיותיו מגיא ההריגה, חש שלא יוכל לעמוד מנגד, יש כאן את "לא תעמוד על דם רעך" לא כל שכן על דם אחיך בשוך, קד החל הקשר הראשוני עם מנדי קאהן, בזמנים לא זמנים ישב אצלו ולמד את רזי המפלגות.

למרבה הפלא התגלה כי נפתלי הוא כישרון פוליטי וירטואוזי, איש לא האמין כי נפתלי החסיד אוגר במוחו רעיונות פוליטיים גאונים. וכך בשעות המנוחה שלו לאחר ישיבה של שעות רבות על לימודיו החל מייעץ למנדי בתחום הפוליטי ומנדי מצידו תגמל אותו בשיוף הכישורים שלו שיגיעו לכלל יישום.

~~~~~  
 התודה והברכה לכל אלו שמסייעים להצלחת הגיליון!!!

התודה והברכה לכל אלו שמסייעים להצלחת הגיליון!!! hanoch90@gmail.com חנוך חיים וינשטוק נ"י 050-414-2587